

INDIVIDUAL YONDASHUV ASOSIDA HOZIRGI ZAMON O'QUVCHILARIDA RAQAMLI SAVODXONLIKNI SHAKLLANTIRISH

Haydarova Z.N.

Chirchiq davlat pedagogika universiteti katta o'qituvchisi

Tayanch so'zlar: raqamli o'qitish, raqamli ta'lim, ijodiy fikrlash, individual ta'lim, mobil ta'lim, raqamli manbalar, elektron kutubxona, kooperativ ta'lim, kooperativ tuzilma, gamifikatsiya, onlayn platforma.

Ключевые слова: цифровое обучение, цифровое образование, творческое мышление, индивидуальное обучение, мобильное образование, цифровые ресурсы, электронная библиотека, кооперативное образование, кооперативная структура, геймификация, онлайн - платформа.

Key words: digital teaching, digital education, creative thinking, individual education, mobile education, digital resources, electronic library, cooperative education, cooperative structure, gamification, online platform.

Individual ta'lim o'qitish va baholashda har bir o'quvchining shaxsiy ehtiyojlari va afzalliklarini qondirish uchun moslashtirishga qaratilgan. Individual ta'lim tabaqalashtirilgan va shaxsiylashtirilgan yondashuvlar asosida amalga oshiriladi. O'quvchilarning qiziqishlari asosida muvaffaqiyatli o'rganishlari va qulay ta'lim olishini qo'llab-quvvatlovchi vosita va usullarni taklif qiladi. Sifatli ta'lim muhitini yaratish va raqobatbardosh mutaxassislarni yetishtirish praqamliagogik ta'limning asosiy masalalaridan biridir. Chirchiq davlat pedagogika universitetida sifatli ta'lim muhitini yaratish maqsadida individual ta'limni yaratishga qaratilgan pedagogik faoliyat doirasida ilmiy izlanishlar olib borilmoqda.

Individual ta'lim - o'qitishning mazmuni va usullarini o'quvchilarning o'ziga xos ehtiyojlari va qiziqishlariga moslashtirilgan ta'lim usuli. Ushbu yondashuv o'quvchilarga o'z ta'limini boshqarish imkoniyatini beradi va mustaqil o'rganish va hamkorlikni qo'llab-quvvatlovchi o'qitish strategiyalarini taqdim

etadi. Individual ta'limda har bir o'quvchining kuchli, zaif tomonlari, o'rganish uslublari va o'rganish darajalari hisobga olinadi.

Individual ta'limning maqsadi - har bir o'quvchining ehtiyojlari va qobiliyatiga moslashtirilgan, ularning faolligi, motivatsiyasi va ta'lim natijalarini oshiradigan o'quv tajribasini yaratish. Individual ta'lim an'anaviy o'qitish paradigmasini o'qituvchiga yo'naltirilgan ta'limdan o'quvchiga yo'naltirilgan ta'limga o'tkazadi. Ma'lumotni passiv qabul qiluvchilar o'rniga o'quvchilar faol ishtirokchilarga aylanadilar, o'z oldiga maqsadlar qo'yadi va ularni amalga oshirishda o'zini o'zi mustaqil nazorat qiladi.

Shu o'rinda an'anaviy ta'lim va individual ta'lim o'rtasidagi farqli tomonlarga to'xtalib o'tmoqchimiz. An'anaviy ta'lim odatda bir xil yondashuvni o'z ichiga oladi, bunda barcha o'quvchilar bir xil mazmunda va bir xil o'rganish yo'lidan boradi. Ushbu yondashuv yetkazib berishda samaralidir, lekin u o'rganish uslublari, imtiyozlar yoki o'quvchilarning bilim darajasi individual farqli tomonlarini hisobga olmaydi. Boshqa tomondan, Individual ta'lim o'quvchilarga o'z o'rganishlarida faol rol o'ynashga va shaxsiy ehtiyojlariga moslashtirilgan tarzda ta'lim olishga imkon beradi. Bunga moslashuvchan ta'lim texnologiyalari, diagnostik kuzatish asosida olingan ma'lumotlar tahlili va boshqa o'quv strategiyalari orqali erishish mumkin.

Individual ta'lim o'quvchilarning bilish darajasi, ehtiyojlari va o'quv maqsadlariga qarab asinxron yoki sinxron tarzda taqdim etilishi mumkin. Shaxsiylashtirilgan asinxron ta'limga o'quvchining qiziqishi, faoliyatiga qarab tarkib va mazmunga moslashtirilgan ta'lim texnologiyalari taqdim etiladi. Boshqa tomondan, shaxsiylashtirilgan sinxron ta'limga o'quv tahlillari orqali erishish mumkin, bu esa o'qituvchiga real vaqt rejimida o'quvchilarning o'rganishi va o'zlashtirish faoliyati haqida fikr-mulohazalarni taqdim etadi.

Individual ta'lim - bu har bir o'quvchining o'zlashtirishi va o'rganish uslubini aniqlash asosida amalga oshiriladigan ta'lim usuli. Har bir o'quvchining o'ziga xos ta'lim olish va o'rganish usullari bo'lganligi sababli, individual ta'lim ularga kerakli natijalarga erishishga yordam beradi. Masalan, intellekt darajasi o'rtachadan yuqori bo'lgan bola tushunchalarni o'rtacha bolaga qaraganda tezroq tushuna oladi. Ikkala bolaga ham bir xil ta'lim berish birini zeriktirsa, ikkinchisini qiynab qo'yadi. Biroq, ikkala bolaning ta'lim darajasiga moslashtirilgan dars rejasini ishlab chiqish va amalga oshirish orqali ular qulay ta'lim olish imkoniga ega bo'ladilar. individual ta'limni o'quv rejasiga kiritilishi, bir necha bosqichlarda amalga oshiriladi.

– o'quvchilarni tahlil qilish;

- o‘quvchilarning ehtiyojlarini, kuchli va zaif tomonlarini o‘rganish uslublari va afzalliklarini tahlil qilish;
- o‘quvchilarning ehtiyojlarini qondiradigan shaxsiylashtirilgan o‘quv maqsadlarini belgilash;
- o‘quv maqsadlariga mos keladigan o‘quv faoliyatini amalga oshirish;
- o‘quvchilarning ehtiyojlari va istaklariga mos keladigan tadbirlarni rejalashtirish.

Individual ta’lim bir qancha afzalliklarni taqdim etadi:

1. O‘quvchilarni o‘z sur’atlari bo‘yicha rivojlanishga undaydi;
2. O‘quvchilarni qiziqishlari asosida bilim olishga yo‘naltirish;
3. O‘quvchilarga texnik ko‘nikmalar beradi.
4. Tengdosh tengdoshga o‘rgatish tamoyiliga asoslanadi;
5. Diagnostik testlar testlar orqali muammolar aniqlanadi va korreksiylanadi;
6. O‘quvchilarning ijtimoiy hayotga raqobatbardoshligi oshadi.

Har bir o‘quvchining o‘ziga xos kuchli va zaif tomonlari bor. Ba’zilar matematikadan ustun bo‘lishsa-da, ijtimoiy sohalar va kommunikativ savodxonligi sust bo‘ladi. Xuddi shunday, ba’zilar tabiiy fanga qobiliyatli bo‘lishi mumkin, ammo chet tilini qiyin deb bilishadi. Ta’lim jarayonida o‘quvchilarning qiziqishi va bilish darajasiga ko‘ra farqlanadi. o‘quvchilar qiziqishi, bilish darajasiga ko‘ra o‘rganishga ruxsat berish ularga o‘zlari ustun bo‘lgan sohalarga e’tibor qaratish va qo‘shimcha yordamga muhtoj bo‘lgan sohalarga ko‘proq vaqt ajratish imkonini beradi. O‘quvchilarga qiziqishi va bilish darajasiga qarab o‘rganish erkinligi berilsa, hamda o‘qituvchilar tomonidan o‘quvchilarning individual xususiyatlariga ko‘ra o‘rganish usullari tanlanib ta’lim olish jarayonida bilishdan bilmaslikka qarab yo‘naltirilsa, bu o‘zlashtirishi turli darajadagi o‘quvchilar o‘rtasidagi to‘siqlarni bartaraf etishga yordam beradi.

An’anaviy ta’lim jarayonida yuqori natijalarga erishgan o‘quvchilar zerikib, biladigan va o‘zlashtirib bo‘lgan mavzularida darslarga befarq qarashi, sust o‘zlashtirayotgan o‘quvchilarga o‘rganilayotgan mavzu qiyinlik qilgani va tushunmayotganligi sababli darslardan bezib qolishi mumkin. Individual ta’lim har bir o‘quvchiga o‘z sur’atida rivojlanishiga imkon berish orqali ushbu muammolarni hal qilishga yordam beradi. O‘quvchilarga bilish darajasi va qiziqishlaridan kelib chiqib bilimlarni egallashga imkon berish orqali ularning ichki motivatsiyasini oshirishimiz mumkin. O‘quvchilar o‘z qiziqishlari asosida o‘rganishga jalb etilsa, bu katta muvaffaqiyatga va umrbod o‘rganishga bo‘lgan ishtiyoqni paydo qiladi.

Individual ta'lim o'quvchilarni o'rganishga bo'lgan motivatsiyani oshiradi. Nimani o'rganish kerakligini aytish o'rniga, ular uchun qiziq va qulay hamda tushunarli bo'lgan ta'limiy variantlardan o'zlarining yo'llarini tanlashlari mumkin.

Individual ta'lim zamonaviy raqamli texnologiyalar orqali o'rganish imkoniyatini beradi. Raqamli ta'lim resurslari asosida o'rganish o'quvchilarga shaxsiy ta'lim olish imkoniyatini beradi. Bu orqali o'quvchilar o'zlariga qulay, ishtiyoqmand va qiziqishlariga muvofiq tegishli ma'lumotlarni olishlari, ularni shaxsiy ehtiyojlari va bilish jarayoniga moslashtirishlari hamda o'zlarini boshqarish qobiliyatiga ega bo'lishlari mumkin. O'quvchilar individual yondashuv asosida raqamli ta'lim olish ko'nikmalarini shakllantirish quyidagi afzalliklarini taqdim etadi:

Raqamli ta'lim tajribasini oshirish uchun turli vositalar va innovatsiyalardan foydalanish mumkin, masalan:

1. Hamkorlik uchun onlayn o'quv platformalari: Google Classroom, Microsoft Teams, Schoology, Canvas, Moodle va boshqalar. Ushbu platformalar o'quvchilarga topshiriqlar olish, materiallarni yuklash, muammolarni hal qilish, onlayn muhokamalar o'tkazish va boshqa tadbirlarni tashkil qilish imkoniyatini beradi;

2. Video dars platformalari: YouTube, Khan Academy va boshqalar. Ular o'quvchilarga video darsliklar, o'quv videolari, namoyishlar va boshqa axborot resurslarini taklif qilishadi

3. Interaktiv o'quv platformalari: O'qituvchilar va o'quvchilar uchun ta'lim talim.uz (<https://talim.uz>) platformasi - maktab o'quv dasturi asosida yaratilgan qirq mingdan ortiq interaktiv darslarga kirish imkoniyatini beradi. Ushbu platformalar o'quvchilarga interaktiv savol-javob sessiyalari, testlar, topshiriqlar va boshqa tadbirlarda qatnashish imkonini beradi.

4. Onlayn kutubxonalar: Kindle, Google Books, Project Gutenberg, Open Library va mahalliy kutubxonalardan Unilibrary - yagona elektron kutubxona axborot tizimi (<https://unilibrary.uz>) O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim va ilmiy tadqiqot muassasalarining yagona elektron kutubxona axborot tizimi, Ziyonet kutubxonasi (<https://library.ziyonet.uz>), Kitob.uz - Respublika bolalar kutubxonasi (<https://kitob.uz>), Natlib.uz – Milliy O'zbekiston kutubxonasi ma'lumotlar bazalari (<http://old.natlib.uz>) elektron kutubxona va boshqalar. Bu platformalar o'quvchilarga elektron kitoblar yordamida yuklab olish, o'qish, qidirish va boshqa amallarni bajarish imkonini beradi.

5. ta'limiy mobil ilovalar: Duolingo, Quizlet, Photomath, Khan Academy, Kahoot va boshqalar. Bu vositalar o'quvchilarga o'yinga o'xshash tarzda

o'rganish, so'zlarni yodlash, matematik masalalarni yechish, viktorinalarni bajarish va boshqa vazifalarni bajarish imkonini beradi.

6. elektron kitoblar: Ushbu vositalar o'quvchilarga raqamli ta'limda o'qish va o'rganish jarayonini yanada interaktiv qilishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ular o'quvchilarning axborot olish, topshiriqlarni bajarish, muammolarni yechish, ishni tashkil etish va ma'lumotlarni taqdim etish ko'nikmalarini shakllantiradi.

O'quvchilar uchun raqamli o'qitish vositalari:

1. Kompyuterlar va Internet ta'limning muhim vositalari bo'lib, o'quvchilarga ma'lumotlarga kirish, mashqlarni bajarish, foydali resurslarni to'plash va muammolarni hal qilish qobiliyatini beradi.

2. Mobil telefonlar va planshetlar raqamli ta'lim uchun muhim qurilmalar bo'lib, o'quvchilarga ma'lumot olish, mashqlarni bajarish, darslarga qatnashish va boshqa o'quv materiallaridan foydalanish imkonini beradi.

3. Videodarslar va onlayn resurslar raqamli ta'lim uchun juda muhim bo'lib, o'quvchilarga darslarni tomosha qilish, ma'lumotlarga kirish va mashqlarni bajarish imkonini beradi.

4. Masofaviy o'qitish platformalari, masalan, Zoom, Microsoft Teams, Google Meet va boshqalar o'quvchilarga darslarda qatnashish, muhokamalarda qatnashish va guruh vazifalarini bajarishda hamkorlik qilish uchun samarali imkoniyatlar yaratadi. Ushbu vositalar o'quvchilarni raqamli o'rganishda qo'llab-quvvatlaydi va ta'lim jarayonini yaxshilash uchun foydalaniladigan resurslarni namoyish etadi.

Raqamli ta'lim ko'nikmalarini o'rgatish uchun innovatsion modellar muhim ahamiyatga ega. Raqamli ta'lim ko'nikmalarini shakllantirishning innovatsion modelining amalga oshirish bosqichlari quyidagilarni ohamlantiradi:

1. Muammolarni tahlil qilish: O'quvchilarning o'quv muammolarini tahlil qilish va ularni aniqlash uchun ma'lumotlarni jamlash va tahlil qilish kerak. Bu bosqichda o'quvchilarga muammolarni tahlil qilish uchun savolnomalar, so'rovnomalar, testlar va boshqa arezalardan foydalaniladi.

2. Yangi ideyalarni tashkil etish: O'quvchilarga yangi ideyalarni yangilash uchun imkoniyat berish kerak. Bu bosqichda o'quvchilarga ta'lim olish protsessida o'rnatilgan texnologiyalar, dasturlar, oyinlar, illustratsiyalar va boshqa ko'rsatmalar orqali yangi ideyalarni amalga oshirish imkoniyatlari yaratiladi.

3. Innovatsiyalarni amalga oshirish: O'quvchilarga raqamli ta'lim ko'nikmalarini shakllantirishda innovatsiyalarni amalga oshirish kerak. Bu bosqichda o'quvchilarga yangi texnologiyalarni ishlatish, yangi dasturlarni

O‘quvchilar raqamli ta’limning afzalliklari, talablarini tushunishlari va amalga oshirish uchun o‘zlarining strategiyalarini ishlab chiqishlari kerak. Ular interaktivlik, individuallik, monitoring va boshqalar kabi raqamli ta’limning afzalliklari haqida ma’lumotga ega bo‘lishlari kerak. O‘quvchilar uchun turli sohalarda raqamli texnologiyalardan foydalanish hamda raqamli texnologiyalar yordamida o‘rganish bugungi dunyoda qanchalik muhimligini tushuntirishda o‘quvchilarga internet, elektron kutubxonalar va boshqa resurslar orqali mustaqil va shaxsiy bilim olish imkoniyatlari haqida ma’lumot berish.

O‘quvchilarga raqamli savodxonlikni shakllantirishda raqamli vositalardan qanday foydalanishni o‘rgatish, ularga elektron pochta, veb-saytlar, ilovalar va dasturlardan muloqot qilish, ma’lumot izlash va vazifalarni bajarish bo‘yicha ko‘rsatmalar berish juda muhimdir.

Adabiyotlar:

I. Normativ-huquqiy hujjatlar va metodologik ahamiyatga ega nashrlar

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикасида юридик таълим ва фанни тубдан такомиллаштириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги ПФ-5987-сон Фармони: Тошкент ш., 2020 йил 29 апрель.

2. Ўзбекистон Республикаси Қонуни, “Таълим тўғрисида”. – Тошкент, 2020 йил 23 сентябрь // Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 24.09.2020 й., 03/20/637/1313-сон.

3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги ПФ-4947 сон “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги Фармони // Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами. – Тошкент, 2017 й., 6сон, 70-модда.

4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 5 сентябрдаги ПФ-5538-сон “Халқ таълимини бошқариш тизимини такомиллаштириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги Фармони // Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси. – Тошкент, 06.09.2018 й., 06/18/5538/1840-сон, 13.12.2018 й., 06/18/5597/2300-сон.

5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 29 апрелдаги ПФ-5712-сон “Ўзбекистон Республикаси халқ таълими тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги Фармони // Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси. – Тошкент, 29.04.2019 й., 06/19/5712/3034-сон.

6. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 8 октябрдаги ПФ-5847-сон “Ўзбекистон Республикаси олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги Фармони // Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 09.10.2019 й., 06/19/5847/3887-сон; 30.04.2020 й., 06/20/5987/0521-сон.

7. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 14 мартдаги ПҚ-2829-сон “Ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасалари фаолиятини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Қарори // Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами. - Тошкент, 2017 й., 11-сон, 156-модда.

8. Вазирлар Маҳкамасининг 2017 йил 6 апрелдаги 187сон “Умумий ўрта ва ўрта махсус, касб-хунар таълимининг давлат таълим стандартларини тасдиқлаш тўғрисида”ги Қарори // Ўзбекистон Республикаси қонунчилик тўплами.- Тошкент 2013. 20-сон, 251б.

9. Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Замонавий мактаб»ларни ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарори. 2019 йил 26 ноябрдаги ПҚ-4537-сон.

10. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017-йил 13-сентябрдаги «Китоб маҳсулотларини нашр этиш ва тарқатиш тизимини ривожлантириш, китоб мутолааси ва китобхонлик маданиятини ошириш ҳамда тарғиб қилиш бўйича комплекс чора-тадбирлар дастури тўғрисида»ги ПҚ-3271-сон қарори.

11. Ш.М.Мирзиёев. «Адабиёт ва санъат, маданиятни ривожлантириш – халқимиз маънавий оламини юксалтиришнинг мустаҳкам пойдеворидир». Ўз АС, 2017 йил 4 август.

II. Monografiya, ilmiy maqola, patent, ilmiy ish

12. William G. Huitt. „Maslow's Hierarchy of Needs“ (en). Educational Psychology Interactive (2007).

13. Рубинштейн, С. Л. Основы общей психологии – Издательство: Питер, 2002 г

14. Zilola Normurodovna Haydarova (2023). Maktab o'quvchilariga raqamli o'rganish ko'nikmalarini shakllantirishning pedagogik imkoniyatlari. Academic research in educational sciences, 4 (CSPU Conference 1), 1008-1013.

15. Haydarova Z.N. Ta'lim sohasida zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish zarurat. O'zbekiston milliy universiteti xabarлари, 2023, [1/10/1] issn 2181-7324 . – В. 225-227..,

16. Z.N.Haydarova, Raqamli savodxonlikni shakllantirish – pedagogik muammo sifatida. Pedagogical Cluster- Journal of Pedagogical Developments. PCJPD: Volume 2 Issue 4, April 2024

17. Z.N.Haydarova, Innovative Methods of Forming Students' Digital Learning Skills. International Journal on Integrated Education. Volume 6, Issue 12 | Dec -2023

РЕЗЮМЕ

Ushbu maqolada individual ta'lim - o'qitishning mazmuni, o'quvchilarning o'ziga xos ehtiyojlari va qiziqishlariga moslashtirilgan ta'lim usullari va raqamli savodxonlik, raqamli ta'lim ko'nikmalarini shakllantirishning innovatsion modellari haqida fikr yuritilgan.

РЕЗЮМЕ

В этой статье рассматривается содержание индивидуального обучения - обучения, методы обучения, адаптированные к конкретным потребностям и интересам учащихся, и инновационные модели развития цифровой грамотности, навыков цифрового обучения.

SUMMARY

This article reflects on the content of individual education and training, methods of Education adapted to the specific needs and interests of students and innovative models of digital literacy, the formation of digital educational skills.